

समाजे माध्यमानां स्वाधीनम्

- * भूमिका ।
- * माध्यमानां प्राधान्यं ।
- * समाजे कथं भवति माध्यमम् ?
- * समाजे कथं आसीत् अथवा कथं अविष्यति माध्यमं ।
- * सामूहिक माध्यमयुक्तं राष्ट्रं भारतं ।
- * सामूहिक माध्यमः नारी च ।
- * माध्यमस्य गुणदोषानि ।
- * अद्य विद्यार्थि अविष्ये पौरकाः ।
- * उपसंहारः ।

⇒ भूमिका

“धर्मं यस्य पिता क्षमा च जननी शान्तिश्चिरं जहिषी
सत्यं सुनुर्यं दया च आशिषी भ्राता मनसंयमा
शय्या भूमितलं देशोऽपि वसनं शानामृतं औजनं
मृतं यस्य कुटुम्बिनो वद सखे कश्मात् अयं योगिनः॥”

सामूहिक जीवः भवति मर्त्यः तस्य जीवितं
सर्वं कुटुम्बाधिष्ठितमेव। यः जीवितं कुटुम्बः नास्ति
तस्य जीवितं परिष्कृतिः न प्राप्यति। अस्मिन् काले
नवीनतया अणुपरिवारः दरीदृशयते तस्य प्राधान
हेतुः जीवितं संभ्रूयति परिवर्तनः भवति। जीवित-
परिवर्तने अस्मिन् अनेकानि कार्याणि स्वाधीनं कुर्वन्ति।
प्रथमदया मादयमस्य स्वाधीनं अत्यधिकं
भवति। अस्माकं राष्ट्रस्य स्वातन्त्र्यप्राप्तकालान्तरं

समाजे माध्यमस्य स्वाधीनं महत्तरं भवति ।

⇒ माध्यमानां प्राधान्यं

ललितमार्गेण सर्वकार्यणि सातुं अथवा
विदूरे स्थिते जनेषु भाषणं कर्तुं च उपयोगप्रतं
भवति माध्यमः । माध्यमं विना जीवनः नास्ति इति
चिन्तया परिवर्तयति समाजे तस्य स्वाधीनं
अनिवचनीयमेव इति सत्यं ।

माध्यमः अनेकानि सन्ति - 'टि.वि', जगमदूर
वाणि, समाचारपत्रिका, मासिका इत्यादयः अनेकानि
सूजातं प्रवृत्तन्ते । राष्ट्रस्य अथवा लोकस्य विविध
ककार्येषु स्थितेषु जनेषु भाषणं कर्तुं अथवा
संभवति कार्यणि सातुं आवश्यकं भवति
माध्यम । माध्यमद्वारा धनपत्रस्य उपयोगं न

यात्रामार्गं नून्यं भवेत् । अथ अस्माकं गृहे
स्थित्वा विविध कोणेषु संश्रवति सम्मेलनोऽपि
कर्तुं शक्यते वा । अस्माकं नियमसभायां संश्रवति
सर्व कोलाहलानि च दृष्टुं अथ शक्यते ।

"वाड्साप", "फेशबुक", "ट्विटर"

इत्याशय सामूहिकमाध्यमद्वारापि कर्मः कर्तुं
शक्यते । "आमसोन" इति ऑनलाइनऑप द्वारा
वस्तुः प्राप्तुं शक्यते । अतः माध्यमस्य प्राधान्यं
बहुनि सन्ति ।

⇒ समाजे कथं भवति माध्यमं ?

इदानीन्तनकाले सामूहिक माध्यम माध्यमं
अत्यधिकं स्वाधीनं अर्हयति वा । अथ छात्राः शक्यं
स्वजगमदुश्वाप्यादिष्वमेव भवेत् तद्वशात् तस्य
जीविते त्वं प्रधान घटकं च भवति माध्यमम् ।

समाजे माध्यमस्य उपयोगं द्वारा
 अत्यधिकं दोषकरं न्य भवेत् । तद्योऽपि
 नस्ति माध्यमः स्वमाध्यमस्य स्वाधीनं अन्यथा
 'रेटिक' वर्धनाय अनेकानि कार्याणि कुर्वन्ति स्म ।
 केचनभासात् पूर्वमेव संभवति खलु "मंगल" इति
 वृत्तियालस्य प्रश्नः । अन्तर्जातस्य समग्र विकासेन
 अस्मिन्काले अत्यधिकं दोषकार्याणि संभवन्ति । जीवितस्य
 मुख्यदोषकः माध्यमं भवेत् तद्वारा तस्य जीवितस्य
 परिवर्तनं अनिवार्यमेव । त्वं महात्माः कथयति यत्-
 "यः मानवः समाजस्य विविध कोणेषु स्थितेषु जनेषु
 सम्बन्धं सृष्टीयते यः स्वसमीपे स्थितं जनेषु तूँ
 प्राप्यति" इति खलु ।

⇒ समाजे कथं आसीत् अन्यथा कथं अविव्यति माध्यमं

पुरातनकाले माध्यमस्य स्वाधीनं अत्यधिकं
 भवति किन्तु तत् जनतायाः अन्यथा कर्षकानां

क्लेशः परिहरणाय आसीत् अथ तु माध्यमस्य
रेट्टिड्. वधीनाय नव वत्ती ते सृष्टीयते श्वामु।

यः कार्यः न संभवति तत् संभव्यं अश्नुत इति
असत्योऽपि सत्येन कथयति माध्यमः समूहस्य

वदनं न भवति। अथ वयं सर्वे "ओखी" इति

अध्यावातः प्रति ज्ञानवस्तः माध्यमं विना वयं सर्वे

कथं ज्ञायते। माध्यमं आवश्यकं।

केचन वर्षतिपूर्वं विमिश्रणाय अथवा मानवानां
विद्रोहं प्रकटनाय उपयोगं कुर्वन्ति माध्यमम्। अथ

राष्ट्रीय संघटनाय प्रवर्तन्ते वा। जनानां पुरोगमनाय

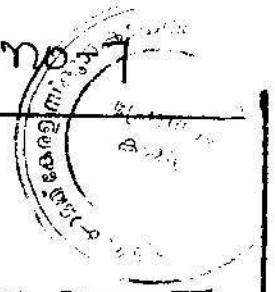
न भवति किन्तु ते राष्ट्रीयशास्त्रानां पुरोगमनाय

प्रवर्तनं कुर्वन्ति वा। दूरदर्शिन आरभ्य वर्धते माध्यमं

अथ अनेकानि सन्ति वा "इशान्" इति राष्ट्रे

अथ महती कामोद्दामानि वर्धते वर्तते इम।

यु. म. श., 'पाकिस्तान' च वन्द्यः ज्ञातुं वयं

माध्यमं प्राप्ति वा ।

अथ समाचारपत्रिकासु भक्ततायाः उन्मूलन
 रूपः वेदकोलाहलः दृशितुश्चयते । उद्भावितः
मनुष्यराक्षसा अष्टाचारः अस्माकं भक्ता संकल्पं
द्वंसयन्ति खलु । गुरुशिष्य बन्धं बुध्यं अभूत् ।

⇒ सामूहिकमाध्यमयुक्तं राष्ट्रं भारतं

भारतमिति नामोऽपि अस्तानुगामयः इति
 ख्यातेन जातं । इयं राष्ट्रं माध्यमस्य स्वाधीनं
 अत्यधिकं भवति । राष्ट्रनिर्माणाय सामूहिकमाध्यमः
 वाणिज्यरंगे अत्यधिकं महत्तरं भवति वा ।

चलचित्ररंगे अथ अनेकानि प्रश्नानि अस्ति ।
 सामूहिकमाध्यमद्वारा विविध अभिनेत्रीणां मध्ये अथ
 दुषकमीणि कृतवन्तः भवामः । "सेनसर्षिप" विषयमपि
 समाजे चर्चाकुर्वन्ति विषयः भवति खलु "पद्मावादी"
मश. कुर्गी इति चलचित्राणां प्रदर्शनविषये क

अत्यधिकं स्वाधीनं सामूहिकमाध्यमः दीयन्ते खलु।

भारतशब्दे अथ प्रदानमाञ्त्री कथयति यत् "वि.पि.मल

कार्ड" जनतायैः - छात्राय धनं विना अन्तर्जात

बन्धः दीयते इति खलु। चलचित्रस्य इत्यारथ्यं अनेकानि

सन्ति खलु। सामूहिकमाध्यमे शिक्षायां च अथ वर्धते।

केचन मासात् पूर्वं अथर्वि 'कोटिय' इत्यार-

थ्य अनेकानि नगरं संकुपकयन्त्रे कोटिय' अपि

संभवति खलु। इत्यारथ्यं सा संकुपकयन्त्रद्वारा आक्रमणः

दिनं प्रति वर्धते वा।

महाराष्ट्र राज्यं संभवति कलित प्रश्नानि

य प्रचरणं प्रापय माध्यमं शतं समीपयति वा। अस्माकं

भारत 'ब्लूवेल' कीडा विनाशकरं भवेत् - अनेकानि

छात्राणां जीवनशाय हेतुः च अथर्वि। नल लमिलनाडु

देश, दिल्लीनगर, केरलेऽपि अनेकानि छात्राः

पञ्चत्वं प्राप्तवन्तः भवामः।

⇒ सामूहिक माध्यमः नारी च

"यत्र नारीस्तु पूज्यन्ते तत्र श्रमन्ते देवता" नारी देवता

भवति ज्वलन्त्य दीपस्तम्बं भवति। सामूहिक माध्यमः

नारी च इयं विषयः समाजे अत्यधिकं चर्चाकुर्वन्ति।

समाजे वर्धते स्त्रीपीडनस्य प्रमुखं हेतुः माध्यमस्य

उपयोगः सव भवति खलु। स्त्रीः च पुरुषः च अत्यधिकं
माध्यमं उपयोगं कुर्वन्ति।

समाधानं नोक्तं सम्मानं जैता मालाम् यूसफ साई'

इति युवकविता स्वप्रतिशब्दं सकं कोगद्वारा सव

कृतवन्तः भवामः। श्रीकरवादिनां प्रतिशब्दं सा

माध्यमः उपयोगं कृतवान्। तस्य जीवनैऽपि

शक्त्या प्रतिकरणीयं ते कृतवान् वा।

"पिता रक्षति कोमारे

अर्तो रक्षति चोवने

पुत्रो रक्षति वाचक्ये

न स्त्री स्वातन्त्रे महति ॥११

समाज नारीणां स्थानं महनीयमेव । स्त्रीं विना
शक्तिं नास्ति शक्तिं विना स्त्रीं नास्ति । नारी
सर्वं भवति केचन दिनात् पूर्वं अमला पोल इति
चलच्चित्रनेत्रीणां मध्ये माध्यमद्वारा सर्वं भवति
अधिक्रमं कृतवान् ।

"मुत्तमाख" इति विषयः सर्वे प्रचरति
वा प्रचरणाय माध्यमस्थ स्वाधीनं अनिविचनीय-
मेव इति सत्यं । किन्तु नारीणां मध्ये आचूषणं
कृतवन्तः अनेकानि सामुहिकमाध्यमद्वारा सर्वं भवति ।
कोल्मा देशे सलथानमार्गे आत्महत्या कृतवन्तः
त्रयः वनिता माध्यमद्वारा सर्वं इति कथयति अन्वेषण
सर्वः खलु । कुटुम्बं त्यक्त्वा अनेकानि नारी अद्य
चूषितवान् खलु । पीडनं वर्धनाय सर्वं मुख्यं स्थानं
बॉडशाप, फेशबुक इत्याख्य सामुहिकमाध्यमः
प्राप्यन्ति खलु ।

⇒ माध्यमस्य गुण-वैपानि

गुणवैपयुक्तं माध्यमं ~~सं~~ सामूहिक
 बोधजीवनाय आवश्यकं भवति। वसन्दैव ऋतूणां,
वासुकिरिव फणाभृतां, चन्द्रमिव वृक्षाणां,
चान्दिनीरिव ऋक्षाणां, राजा इव सुपर्वाणां इत्येव
भवति समाजे माध्यमं ॥ माध्यमं विना जीवनं नास्ति
 इत्येव भवति सर्वं माध्यमं आश्रयं ते जीवन्ति इति
 सत्यं।

ज्ञानाजीव मार्गं भवति माध्यमं तद्वारा अनेकानि
 प्रश्नः परिहर्तुं शक्यते तद्वारा सुखं जीवितं नयामः।
 धार्मिकरिचन, यु. म. स. प्रश्नः माध्यमद्वारा सव भवति
 ग्रंथं ज्ञातवन्तः यत् लोके माध्यमं नास्ति। तत्
 लोके उत्तमं पेशकः अपि नास्ति। महाराष्ट्र
 देशे संभवति धर्मप्रश्नः सर्वाणां मध्ये ज्ञानाय
 ते माध्यमं आश्रयते। "ओखी" इति इत्याद्यावातव.

द्वारा शान्ताय च माध्यमस्य स्थानं अत्यधिकं भवति।

माध्यमस्य दोषः अत्यधिकं भवति। अष्टाचारस्य

प्रवृत्तनक्षमता वधनाय माध्यमस्य स्वाधीनं महत्तरं भवति।

नाशनां मह्ये चूषणं करणाय माध्यमस्य स्थानं महत्तरं
भवति। इयं केशवमन्त्रिसभायं मकं मन्त्रीणां कर्मनिश्चयाय

य माध्यमं तस्य रट्टिड्, वधनाय असत्यं सत्यरूपेण
कुर्वन्ति स्म। तत् नीतिनाय धर्मपीठः च कथयति खलु।
किन्तु माध्यमद्वारा मन्त्रीलोकस्य जीवितं अनेकानि
परिवर्तनानि च संभव्यत खलु।

"पितस्तु फादर जननी नु मम्मी

स्वावस्तु जिम्मी जनकस्य ठम्मी

आर्यास्तु डालि पतिस्तु हार्या

लौका समस्ताः सुखिनी भवन्तु ॥"

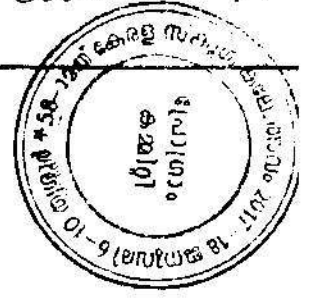
"अपूर्वम्", "पत्मावदि", "मश-दुर्गा" इत्याख्य अधिनेता

अथवा नेत्रीणां मह्ये कृतवन्तः दुषप्रवृत्तिं च माध्यमस्य
दोषकार्याणि कथयति खलु।

शष्प्रीथि सघटनाय प्रवर्तन्ते माध्यमः तस्य

स्वातन्त्रं दुश्ययोगं कुर्वन्ति इति सत्यं अतः माध्यमः

गुणकोष पूर्णं भवति इति वा।

⇒ अद्य विद्यार्थि भविष्ये पार्शकाः

आधुनिक विद्यार्थिनः भवति भविष्यत्कालं
 अरणचक्रकारकाः अर्थात् विंशतिद्विसहस्रं तमे वर्षे
 भारतं सर्वोन्नतमुखविकासमुकुटधारणं भारतस्य
 शास्त्रशास्त्रिकपुरोगमनार्थं च वयं सर्वैः सर्वे छात्रैः
 प्रयत्नव्यं । माध्यमः तस्य गुणं ज्ञात्वा तत्र उपयोगं
 करणीयं । अत्यधिकं आकर्षयन्ति माध्यमः प्रथमदया
 जगत्पूरवाणिः तत् वस्तूनां दोषानि ज्ञात्वा उत्तम
 मागेन उपयोगं करणीयं । ज्ञानार्जनाय माध्यमः
 उपयोगं करणीयं । यः कर्मवैत इत्यारभ्य क्रीडान्
 गच्छति तस्य जीवितं अर्थपूर्णं न भवति ।
 जीवहानि अथवा जीवहानी न भवति माध्यम ।
 जीवहानी माध्यमं संरक्षणं च करणीयम् ।

→ उपसंहार

सर्वं परस्परस्नेहसुरभितं, धर्मनिर्षेकं,
धर्मव्यथुक्तं, स्त्रीशिशुपीडारहितं, स्त्रीशिशुसुरक्षायुक्तं,
सर्वरोगविनिर्मुक्तं, शास्त्रीयमामिन्यसंस्कारकं, मामिन्य-
रहितं, वृद्ध-मातृ-पितृ परिपालकं, कुटुम्बायुक्तं,
कृषिसमृद्धं, कमिसुरभितं, सत्यानीतियुक्तं,
अष्टाचाररहितं संस्कारसम्पन्नं भारतं आवश्यकं
नदण्यं विलम्बं विना प्रयत्नयामः। शुभाश्वत्थाय,
शुभाश्वत्थाय, शुभलाभाय, शुभसमाजाय माद्यमस्य
स्वाधीनं अनिविचनीयं, स्वातन्त्र्यं आवश्यकं किन्तु
अमितस्वातन्त्र्यं माद्यमेऽपि अनावश्यकं भवति।

“ सर्वे अवन्तु सुखिनः

सर्वे सन्तु निरामय

सर्वे भद्राणि पश्यन्तु

मा कश्चित् कुश्वमात् भवेत् ॥”